

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

XV. De Sententiis, & Re judicata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

ad hoc ab iplo specialiter delegato presentata fuerint, at- que is diligenter inspecta, dum nulla parte sui vitata com- perit, per publicam personam exempli sumi praecepit.

Probata in publicam formam pass. mortem tabellarii, factum idem. h. d. Andem etiam autoritatem & ea obinebunt, quae ad petitionem eorum, ad quos pertinent, permittu iudicis ordinarii in publicam formam redacta fuerint, si tabellio morte praeventus et non defecerit, sed in notas tantum redacta moriens reliquerit.

Instrumenta non vitata, & de vitio non suspecta creduntur, & error tantum litterae, & raso in loco non suspecto, non vitiat instru- mentum. h. d.

Exhibebuntur ergo instrumenta publica non can- cellata, neque abolita, nec ulla parte sui vitata, aut alio pacto de falsitate suspecta, quanquam si exceptor literarum & imprudens omiserit, aut documentum in loco non suspecto a interleverit, non propterea veri fides, & instrumenti autoritas vacillabit.

Ad supplementum probationem potest iurandum deferri. hoc dicit.

Quod & sine testibus, nec instrumentis intentionem quam actor legitime deduxerit, permittente iudice, non plene probationes iurjurandi religioe suppleri, & causa terminari poterit. Nec enim aliud est iuramen- tum, quam veritatis confirmatio, cum aliquid Deo teste affectur.

Iuramentum aliud voluntarium aliud necessarium: & necessarium, nisi ex causa, recusari non potest. h. d.

Ed cum sit iuramentum multiplex, duplex tantum in proposito considerari poterit scilicet aut enim est necessarium, aut voluntarium. Necessarium est, quod ad sup- pletas probationes a iudice parti deferitur: quod propterea necessarium nuncupatur, & quod a iudice illud omnino deferri partibus oportet, & quod rite delatum ab eisdem, nisi ex iustis causis, recusari non poterit.

Que sint iuste causae recusandi iuramentum. h. d. Vt autem iuste recusandi causae, utputa si actor plene probaverit, aut si sibi non plene cognitam rem ipsam alleat: & si quae sunt huiusmodi.

Si praesumptioe presumptioe, sibi deferendum est iuramentum, nisi actor iudex arbitretur. h. d.

Ed est q pro reo praesumptiones fuerint, eidem hoc Sacramentum iudex deferet ad suam tuendam inno- centiam, nisi in specis personarum & causae qualitibus, aliud actori deferendum censcat.

Voluntarium iuramentum est, quod deferitur a parte parti, quod deferenti potest resisti, nisi iustus in famosis actionibus. h. d.

Voluntarium h est, quod a parte parti in iudicio de- fertur: quod quia litem terminat, declinatorium quo- que nuncupari poterit. Et appellatur voluntarium, quia pars non iusti volens deferat, & ab eo, cui deferatur, licite recusari ac resisti poterit. Planè si reus famosis actio- nibus conventus fuerit, huiusmodi iurjurandum agenti referri minime permitretur, cum non actor, sed ipse, qui convenitur, facti proprii conscius esse debeat.

Potes exempla plura, in quibus probationes sufficiens personam iudicis. h. d.

In iudicis inspectione consistunt probationes: utputa, cum pro terminandis finalibus quaestionibus propriis occu- lis loca iudex subijcit, aut ex aspectu corporis atatem col- ligit, aut cum ex literis Ordinarii, vel Apostolicis excom- municatus, aut dignitatibus honestatus quis apprehendi- tur, vel cum ad probandum virginitatem ab honestis & prudentibus matronis, vice sua iudex inspicit mulierem. iudex.

a Cpen. ext. de fide instr. b Cinter dilectos. extr. de fide instr. c Ex par. ext. d. ii. d Cex literis. d. n. ext. e Cfin. de iurjur. f gl. i. c. fi. ext. de iurjur. g Cfin. ext. de iurjur. h d. c. fi. in gl. i. de iurjur. i Cfin. in princ. ext. de iurjur.

Notorium probatioe non indiget. h. d. Ed & si quid notorium fuerit a, testium deponitio- bus, vel instrumentorum exhibitione amplius debet- tari non debet, cum talia probatioe, vel notorio de- dicium non requirant.

Iudex debet advertere, ne dolum recipiat pro notorio. h. d. Ed cum multa dicantur notoria b, quae non summa- rari debent iudex, ne quod dolum est, pro notorio recipiat.

Vehemens suspicio interdum habet vim notoria. h. d.

Ad notorium proprie accedit vehemens suspicio: item si (exempli gratia) de carnali copula quaeratur, ut sint, qui solum cum sola, nudum cum tuda, in cellula- tio jacentem, locis secretis, & ad hoc commotis, a ha- ris electis se vidisse deponant, proculdubio ea indicio- bus tam vehementibus sequatur copulae praesentia poterit. Planè si de gravi crimine actum foret, propter solam suspensionem quamquam vehementem, ratio non demerabitur.

Fama praestitit administrum caetera probatioe. h. d. ex variu debet animum suum resistere. h. d.

Fama quoque si de aliquo facto investigata fuerit, res- pice praesumptioe non leve, praesentiam in publica- dam, praestabit administrum. Denum circumstantia iudex motum animi sui non ex una tantum re, sed ex rariis argumentis, & testimoniiis, qua vel aptius discer- poterit, confirmabit. Iudicatum enim oportet miti firmari, & ordinem rerum plena inquisitione dilige- nec sententiam prius ferre, quam per hoc certum illi habeat in quaestione, quod non proponat.

DE SENTENTIIS ET RE JUDICATA

TITVLVS XV

Duae sunt species: sententiarum, interlocutoria, & definitiva, & interlocutoria potest revocari ante diffinitivam. h. d.

Videamus nunc de sententiis, & re iudicata. Et autem sententia nihil aliud, quam controversa proposita a iudice rite facta definitio: inter- tiam duae sunt species: aut enim interlocutoria sunt, aut diffinitiva. Interlocutoria est illa, qua non propter finem, sed finem causa fertur super his, qua iudicari, vel emergunt: qualis est cum iudex dandum, vel negotiam dilationem ad examinandos testes, vel exhibenda instru- menta interloquitur, vel super aliquibus exceptionibus pronunciat: quam nec in scriptis ferri oportet, aut, diffinitivam sententiam quandoque iudex revocari poterit.

Diffinitiva sententia est, qua condemnando, vel absolvendo in finem imponit, nec respicitur de revocatoe in ea re, nisi, immo, vel Absolvo, sed factis aequiliter. h. d.

Diffinitiva vero sententia est definitio iudicialis, qua condemnando, vel absolvendo principaliter pro- vesit finem imponit. Diffinitiva eam, qua nec condemnacionem, nec absolucionem continet, pro nulla habetur: hanc simul ac uterque, retrahendi copia nulla denegabitur. Non tamen ut sententia retrahatur, mandandi, vel absolvendi verbum necessario continere de- bebuit: sed satis erit, quod verbum aequivalens continet. Vnde rescriptum est, eius diffinitivem, qui sic se h. h. re. & praecipere pronunciallet, legimus sententiam non- nere firmitatem.

Sententia debet ferri sedens, & de sergentiis notatur. h. d. valet. & Episcopus facere potest, quod alio pro ferretur. h. d.

Vocatis igitur partibus, loco & tempore congruo, iudex ipse sedens a sententiam de scriptis retracto-

a Cde mansissa. 2. q. 1. c. tua non ext. de iur. d. c. i. q. i. c. consalut. no. ext. de appell. e Cillero f. manes. ext. de iurjur. d. C. et qui appell. & diffinitiv. q. d. c. Cfin. in. i. d. d.

ne profertur: alias si non iudex, sed alius legerit, vel scriptam litigatoribus tantum eiderit, vel stando, non fedendo iudicet, nullius penitus momenti erit, ut ab ea nec appellare necesse. Episcopo tamen, quem tantæ dignitatis apex atollit, in fatis personarum illustrium sententiam per alium recitare permittitur.

Ex pluribus iudicibus sufficit, quod unus recitet sententiam usque plurali numero: sicut in eadem electione, h. d.

Sententia, ac mandantibus per unum tantum sententia recitatur, si plurali numero petendo usus fuerit, penitus habebitur, ac si ab omnibus recitata fuerit, licet aliud in electione fervetur.

Si duo iudices ordinarii sententiam diverfas ferant, tenet sententia lata pro reo, nisi alteri causa sit favorabilis: si vero delegati, sententia potest ex voluntate deleganti: si vero arbitri, neutra tenet: si vero unus tantum ex pluribus pronunciaverit, nulla erit firmior, h. d.

Ex hislo dubitatum fuit, duobus iudicibus diverfas profertentibus sententias, utra sit habenda potior: in qua specie responsum est, quod si ex iurisdictione ordinaria processerint, tenet pro reo, non pro actore lata sententia, nisi agentis causa sit favorabilis: ut puta, libertatis, dotis, matrimonii. Si vero ex delegata, utraque ex delegatis pendebit arbitrio. Quod si ex compromisso, utraque firmitatis robore destituetur. Quod si pluribus et iudicibus datus unus tantum ex eis pronuncia sit proponatur, adeo nulla sententia vires obtinebit, ut nec provocacionis remedium necessarium sit futurum.

Indicare secundum leges, & consuetudinem, debet quilibet iudex, utam summus Pontifex, quo tamen ex causa potest ab illi recedere, h. d.

Sed si ordinarius sit, sive delegatus iudex, in primis illud observare debet, ne contra ad iudicet, quod legibus, aut Canonibus prohibitum sit, alioqui ipso iure sententia non subsistet. In causis quoque, quas summi Pontificis e iudicio deciduntur, cum in similibus causis ceteri teneantur iudicare, similiter iuris ordo, & vigor aequitatis subtiliter observandus erit, nisi cum ille aliquid causa necessitatis, & utilitatis dispensative duxerit statutum.

Lata sententia lata contra jus constitutionis sit nulla, sicut tamen est in sententia lata contra jus litigatoris. Et quando dicitur lata contra jus constitutionis, vel contra jus litigatoris, h. d.

Si tamen sententia non contra jus constitutionis expressè à iudice lata fuerit, sed contra jus litigatoris, cum iure quidem teneat, legitimis mediis retractanda erit. Dicuntur autem iudex contra jus constitutionis pronunciaisse, veluti cum defunctus, & minor quatuordecim annis fuisset, & testamentum iure fecisse pronunciarit. Contra jus vero litigatoris, veluti cum minor quatuordecim annis, annum quatuordecimum implevisse, ac per hoc testamentum iure fecisse asseritur.

Qui contra leges, & conscientiam, corruptus iudicet, summe puniendus, h. d.

Si autem si, quin gravamen partis alterius in iudicio aliquid iniuste fecerit per gratiam, vel per sordes, sive ordinarius, sive delegatus sit, ab executione officii per annum suspendendus erit, & ad estimationem litis parti, quam laeserit, nihilominus condemnabitur, & si suspensione durante divinis sese ingesserit, irregularitatis quoque laqueo innotabitur, à qua non, nisi per summum Pontificem, liberari poterit, aliis quoque legum animadvertionibus coercetur: cum dignum sit, ut qui in multis audeat offendere, poenæ etiam multiplici subdat.

a. Cpen. in. 1. m. 6. b. C. si. extr. ord. tit. c. Ca. i. q. 1. si. v. r. v. s. p. p. 2. q. 6. d. Ca. i. extr. ord. tit. c. G. in. causis. extr. tit. c. C. sed. tit. in. 6.

Sententia lata, postquam per decem dies non fuit appellatum, regulariter retractari non potest, h. d.

Ita tamen sententia, nisi per appellationem intra terminum lege constitutum suspensa fuerit, amplius revocari non poterit. Cum enim post decem dierum spacium sententia in auctoritatem rei iudicatis transeat, qui ad provocacionis subsidium intra id temporis spacium non recurrit, ideo appellandi sibi aditum precludit, quia per hoc videtur interpretatione iuris vel lata sententia obtemperare. Excipiuntur tamen multi casus, in quibus sententia etiam post decem dies rei iudicatis firmitatem sibi vindicare non valent, veluti cum de matrimonio b. est questio, aut servata sententia salus animæ in discrimen adducitur, & alii plures.

Res inter alios acta alius praesudicium regulariter non adfert, h. d.

De eo quoque admonendi sumus, quod citi sententia transeat in rem iudicatam, prater eos, inter quos dicta fuerit, regulariter neminem laedet: si quis tamen a, cum sibi primum de ea re actio, vel defensio competeret, sustinuit sequentem agere, aut passus est eum, à quo causam habuit, experiri, ipse quoque sentiet ex re iudicata praesudicium.

DE EXECUTIONE REI IUDICATAE. TITVLVS XVI.

Sententia lata in reali actione mandatur executioni statim, in personali vero post quatuor menses: qui terminus potest brevior, & prorogari, h. d.

Si igitur sententia lata legitima appellatio non occurrerit, intra statuta tempora executioni mandanda erit. Sed multum intererit, utrum super reali, an vero super personali actione sententia lata fuerit. Primo enim casu, statim: secundo non, nisi post emensa quatuor mensium spacium executioni mandabitur. Licet autem quadrimense tempus in personali actione sit regulariter statutum, ex causa tamen nonnunquam & retardari, & prorogari potest. Sed qui ab initio terminum recipit sponte brevioris, sibi id imputare debet, cum ex voluntate propria iuris beneficium contempsisse videatur. Vnde postea non audeatur appellans nisi forte aduersus eum modus executionis Canonicus excedatur, sive ab ordinario, sive à iudice delegato, sive etiam ab arbitro res iudicata fuerit.

Delegatus à Principe potest propriam sententiam intra annum exequi, h. d.

Sed à si ordinarius ad mandatum iudicis à Principe delegati noluit, aut quibusdam obstitentibus sententia ab eo lata in suo effectu mancipare nequeat, datus ipse iudex illam executioni mandare poterit, & resistentes Ecclesiasticæ sententia coercere, & non solum usque ad quadrimense tempus, quod ad solvendum debitum à lege conceditur, sed usque ad annum integrum ad exequendam sententiam iurisdictionem exercere poterit.

Iudex deputatus super executione sententia, adnotans exceptionem fraudis, seu nullitatis, non ut super ea pronunciet, sed ut negotium ad superiorem, qui iudicaverit, transmittat, h. d.

Quod si Princeps propriam sententiam per aliquem executioni mandari iubeat, & circa negotium fraudis intervenisse dicatur, executori de toto negotio cognoscendi facultas non erit, sed ad superiorem quaestiones, si qua inciderint, deferri oportebit.

Iudex ordinarius tenetur exequi sententiam delegati à Principe etiam iniustam, h. d.

Cum igitur regulariter contingat, quod executio sententia ordinario demandetur, quaeri poterit, an sit ipsam iniustam esse cognoverit, executioni eam mandare

a. C. quod ad. consuet. s. taliter. extr. ord. tit. b. Ca. later. extr. ord. tit. c. C. pen. extr. ord. tit. d. C. significasti vobis. extr. de off. deleg. e. C. de. cetero. ext. de. sent. & re. iud.